

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Tiedonkulku perusasteelta toiselle asteelle oppilaan peruskoulussa saamasta tuesta tehostaa toimintaa toisella asteella ja näin aikaa jää oppilaitoksen henkilökunnalla opiskelijoiden kohtaamiseen ja tukemiseen: tieto mm. peruskoulussa tehdyistä tukipäätöksistä tulisi siirtyä automaattisesti tiedonsiirtona siihen oppilaitokseen, johon nuori siirtyy toiselle asteelle.

Huoltajien mukaan ottoa yhteiseen työhön opiskelijan tukemiseksi kannattaa korostaa varsinkin nyt, kun toinen aste on oppivelvollisuuden piirissä. Siirtymävaiheessa perusopetuksesta lukioon tulisi huoltajille annettavaa tiedotusta lisätä ja kehittää.

Lukioissa on kehitetty menetelmiä ennaltaehkäisevästä yhteisöllisestä opiskeluhuollosta. Näiden menetelmien jakaminen erilaisilla avoimilla alustoilla, valtakunnallisissa seminaareissa ja koulutuksissa on arvokasta osaamisen jakamista. OKM:n ja STM:n olisi huolehdittava siitä, että opiskeluhuollon henkilöstön resurssia riittää yhteisöllisen opiskeluhuollon toimenpiteisiin oppilaitoksissa yksilöllisen tuen lisäksi.

Lukioissa on kehitetty opintojaksoja, joissa hyvinvointi-, elintapa- ja elämänhallinnan osaamista opetetaan esimerkiksi opetushenkilökunnan ja opiskeluhuollon osaajien yhteistyössä. Tällainen toiminta on sekä kuntouttavaa, että ennaltaehkäisevää. On tärkeää, että opiskeluhuollon toiminnassa resursoidaan myös hyvinvoinnin opinnollistaminen.

Oppilaitoksen toiminnassa on ensiarvoisen tärkeää osallistaa nuoria siten, että heidän osallistumisensa vaikutukset tehdään näkyviksi.

Liikunnan merkitys opiskeluhyvinvointiin ja tätä kautta oppimiseen on laajasti tutkittu ja todennettu. Liikunnan lisääminen opiskelijoiden päiviin ja oppilaitosten arkeen on onnistunut mm liikuntacoachien avulla. Liikuntacoachit ovat tavoittaneet sellaisia opiskelijoita, jotka muuten eivät liikkuisi, kuten yksinäisiä opiskelijoita, seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvia ja kulttuuritaustansa vuoksi liikunnan ulkopuolelle jääneitä. Toiminnan kautta nuoret ovat saaneet kavereita ja pysyviä harrastuksia liikunnan parissa.

Pro Lukio kannattaa erilaisten toimijoiden ja osaajien hyödyntämistä lukioissa. Tutkimusten mukaan opiskelijoille on erittäin tärkeää tulla nähdyksi ja kuulluksi. Lukioissa toimivat monikieliset ohjaajat, kielikoordinaattorit, nuoriso- tai arkiohjaajat sekä liikuntacoachit tuovat lukioihin lisää aikuisia toimijoita opetushenkilöstön ja opiskeluhuollon henkilöstön lisäksi. Myös erilaisten yhdistysten toimijoita voitaisiin enemmän hyödyntää lukioissa ja tällaisia malleja olisi hyvä kehittää lisää.

Lukiopajatoiminnasta on saatu hyviä kokemuksia sellaisten lukiolaisten tukemiseksi, joilla on vaikeutta mennä kouluun. Lukiopajatoiminnan järjestäjäkohtaista resursointia olisi hyvä pohtia.

Opiskelijoiden hyvinvointia ja tulevaisuuden polkuja toiselta asteelta voidaan tukea myös niin kutsutun "ristiinopiskelun" mahdollistamisella, jossa lukio-opiskelija pystyy opiskelemaan esimerkiksi taito- ja taideaineita ammattioppilaitoksissa tai vapaassa sivistystyössä. Tämä mahdollistaa myös uuden harrastuksen ja intohimon löytymisen akateemisen puurtamisen lomassa.

Opiskeluhuollon palvelut tulisi olla välittömässä oppilaitoksen yhteydessä, koska usein kuormittuneessa tilanteessa nuoren on muutenkin vaikeata hakeutua avun piiriin.

Pro Lukio pitää erinomaisena tavoitteena ohjausta, jolla nuori saa oikea-aikaista palvelua juuri oikeilta tahoilta riippumatta hallinnonalasta. Joka hallinnon tasolla olisi tärkeitä uskaltaa tarkastella aiempia linjauksia, päätöksiä ja säädöksiä, jotta erilaiset yhteistyömuodot ja yhteistyön kokonaisvaltainen kehittäminen mahdollistuisi.

Merkittävää on huomioida myös nuoren ja lapsen perheen tukemisen merkitys. Lukioissa on kiinnitettävä entistä suurempaa huomioita huoltajayhteistyöhön ja sen muotoihin. Huoltajille annettavaa informaatiota opiskeluhuollon palveluista tulisi tiivistää ja vahvistaa.

Ohjaamotoiminnan monialaisen toiminnan vahvistaminen on erittäin merkittävää koulupudokkuuden ehkäisemiseksi.

Oppilaitoksissa kehitettäviä tukitoimia, joissa tuetaan heikommilla opiskelutaidoilla ja - kyvyillä lukioon tulleita nuoria, kannattaa edelleen rahoittaa. Esimerkiksi tuettuja oppimisympäristöjä, joissa lukion sisällä kohdennetaan ryhmämuotoista erityisopetusta ja tukea nuorille, joiden lukiopolku osoittautuu alussa vaikeaksi, voidaan ylläpitää ja kehittää paremmin opiskelijan polkua tukevaksi. Näin useampi nuori kykenee valmistumaan lukiosta ja tavoittelemaan korkeamman asteen koulutusta.

Eri toimijoiden yhteistyöllä mahdollistetaan opiskelijoiden yksilölliset polut.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Mielen hyvinvoinnin tukeminen erilaisin ennaltaehkäisevin yhteisöllisin menetelmin sekä liikunnan, kulttuurin ja osallistamisen kautta pitää vahvistaa entisestään oppilaitoksissa ja niiden ulkopuolella. Myös taito- ja taideaineitten lisääminen opiskeluun luovat hyvinvointia ja vahvistavat opiskelijoiden persoonallisuuden kehittämistä.

Segregaation ehkäisyn kannalta tulisi toimia kohdentaa erityisesti niille, jotka oman sosioekonomisen tai kulttuuritaustansa vuoksi jäävät mielenterveyttä tukevien toimien ulkopuolelle. Näiden opiskelijoiden mielenterveyttä tukevien toimintojen saavutettavuuteen tulisi kohdentaa rahoitusta.

Pro Lukio suosittaa etsivän harrastustoiminnan jalkauttamista lukioihin ja toisen asteen oppilaitoksiin, koska toisen asteen oppilaitosten kautta tavoitetaan koko ikäluokka ja moni opiskelija päättää harrastuksensa juuri lukion aloittaessaan.

Oppilaitoksia ja kolmannen sektorin toimijoita tulisi kannustaa yhteistyöhön lukioissa.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Pro Lukio kannattaa lämpimästi nuorten mielenterveyspalvelujen saatavuuden parantamista niin, että ennaltaehkäisevä opiskelukykyä tukeva työ tehdään oppilaitoksissa ja sairaudenhoito hoidetaan terveydenhuollon palveluissa.

Oppilaitoksissa voidaan kehittää myös opiskelijoiden resilienssiä opinnollistamalla mielenterveyden ja elämänhallinnan taitoja, mikä osaltaan auttaa kohtaamaan vaikeuksia ja näin myös vähentää paineita.

Oppilaitoksissa pystytään niin ikään yhdistämään mielenhyvinvoinnin ja tunnetaitojen opetteluun taiteen tekemiseen.

Osallisuuden kokemuksia pystytään lisäämään oppilaitoksissa mm. hyvinvointikahviloiden avulla, joissa nuoria kohtaamassa on monialainen oppilaitosten henkilökunta.

Turvallisen oppimisyhteisön pelisäännöt tulisi tehdä yhdessä opiskelijoiden kanssa kaikissa yhteisöissä. Keskusteluissa opiskelijoiden kanssa on tullut myös ilmi, että erityisen tärkeää on myös aikuisten sitoutuminen pelisääntöihin. Näin vahvistetaan osallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Olisi sovittava myös selkeät toimenpiteet tilanteisiin, joissa henkilö on rikkonut pelisääntöjä, riippumatta siitä, onko hän aikuinen, nuori vai lapsi.

Pro Lukio haluaa nostaa erityisen merkittäväksi somen vaikutuksen nuorten mielenterveyteen. Tämän vuoksi kaikissa yhteisöissä tulisi sopia myös pelisäännöt sosiaalisessa mediassa toimimiseen.

Arvostava kohtaaminen on perusedellytys tasa-arvoiselle ja avoimelle kommunikaatiolle, joka luo luottamusta. Vahvistetaan kunkin nuoren kokemusta siitä, että hän on arvokas painottamalla aikuisten toiminnassa kuuntelua, kunnioitusta ja kiinnostusta nuoria kohtaan.

Nuoria osallistaessa tulisi aina muistaa kertoa heille, millaisia vaikutuksia heidän ajatuksillaan ja osallistumisellaan on käsillä olevaan asiaan ja myöhemmin myös osoittaa vaikutukset todeksi. Tämä voisi motivoida nuoria osallistumaan paremmin yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, koska tämän kautta he oppisivat käyttämään omia vaikutuskanaviaan. Pro Lukio pitää erittäin ansiokkaana suunnitelmaa pilotoida nuorten osallistamista valtionhallinnossa.

Ilmastonmuutos ja kriisit heikentävät nuorten tulevaisuususkoa. Toimijuus ja vaikuttamisen kokemukset lisäävät tulevaisuustoivoa. Oppilaitoksissa pystytään opinnollistamaan toimijuutta mm vapaaehtoistyöpintojaksoilla.

Pro Lukio ehdottaakin hyvän huomaamiseen ja vahvuuksiin perustuvan ”toivon pedagogiikan” kehittämistä valtakunnallisesti.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Pro lukio kannattaa vahvasti monialaisen yhteistyön tiivistämistä ja kehittämistä kunnissa. Oppilaitoksissa voidaan järjestää kesäopetusta ja liikuntacoachien aktivoimaa liikuntatoimintaa myös lukukausien ulkopuolella. Lukioiden kesätoimintaa ja mahdollisuutta kesälukukaudelle voisi harkita.

Pro Lukio pitää kunnallisen nuorisotyön kehittämisen tavoitteita ansiokkaina. Nuorisotyön kehittämisen ehtona on monialaisen yhteistyön esteitten tunnistaminen ja purkaminen.

Painopisteet nuorisualan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtioneapukelpoisuuden hyväksymiselle

Pro Lukio pitää merkittävän osaamiskeskusten toiminnan vaikuttavuuden arviointia, johon tulisi osallistua myös ulkopuolisten tahojen.

Pro Lukio painottaa erityisesti nuorisotyön ja oppilaitosten välisen yhteistyön kehittämistä.

Sekä nuorisotyössä että oppilaitoksissa on kehitetty viime vuosien aikana monialaista ennaltaehkäisevää työtä, jonka osaamista tulisi jakaa yli toimialojen.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisualan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Pro Lukio pitää erittäin tärkeänä erityyppisistä taustoista tulevien nuorten osallistamisen mahdollistamisen kansainväliseen toimintaan.

Pro lukio pitää oppilaitosten kannalta erityisen tärkeänä monialaisen yhteistyön kehittämistä, jolla voidaan toteuttaa vuosien 24-27 tavoitteiden toteutumista.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Pro Lukio ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa VANUPO:sta.

Pro Lukio ry pitää erittäin tärkeänä, että valmistelussa on kuultu laajasti nuoria itseään, kuten myös sitä, että ohjelmassa on käytetty laajasti tutkimustietoa.

Pro Lukio ry lausuu näkemyksensä pääosin lukiokoulutuksen kannalta.

Oppilaitoksissa on ollut jo vuosia kehitteillä opetusta ja toimintoja, jotka tukevat ohjelmassa mainittuja tavoitteita.

Pro Lukio ehdottaa toiminnan edelleen kehittämiseen hankerahoitusta, jossa painotetaan yhteistyötä oppilaitosten ja eri toimialojen kesken.

Aro-Kuuskoski Tarja
Pro Lukio ry